

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Boekbespreking van: Afscheidsaudiëntie: tien studies uit de diplomatieke praktijk

Baehr, P.R.

Citation

Baehr, P. R. (1978). Boekbespreking van: Afscheidsaudiëntie: tien studies uit de diplomatieke praktijk. *Acta Politica*, 13: 1978(1), 145-146. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3451883>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3451883>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

kenmerken, hoewel ze in de loop van het onderzoek zoveel mogelijk worden getoetst' (p. 45).

Blijkbaar worden categorieën uit de gegevens 'afgeleid' (p. 42), en 'door het vergelijken van groepen naar hun verschillen en overeenkomsten komen niet alleen categorieën naar voren, maar ziet men ook al vrij snel de algemene relaties daartussen'. Daaruit vormt zich dan de theorie, want 'In het begin kan het lijken alsof de hypothesen niets met elkaar te maken hebben, maar wanneer categorieën en kenmerken naar voren komen, in abstractieniveau toenemen en met elkaar verbonden raken, dan gaat het totaal van hun onderlinge relaties een geïntegreerd centraal theoretisch kader vormen — *de kern van de tot ontwikkeling komende theorie*' (p. 46). De socioloog moet dit groeiproces wel goed in de hand houden. Anders zou de theorie zich als een soort Holle Bolle Gijs voedend met steeds nieuwe 'gegevens', voortdurend in 'reikwijdte' en 'abstractieniveau' groeien (p. 56). Op een bepaald moment moet het genoeg zijn. Dat gebeurt wanneer de categorie of het kenmerk 'verzadigd' is: '*Verzadiging*' betekent dat er geen nieuwe gegevens meer worden gevonden waardoor de socioloog nog kenmerken van de categorie kan ontwikkelen. Als hij er steeds gelijksoortige gevallen tegemoetkomt (sic), dan is de onderzoeker er in empirisch opzicht zeker van dat een categorie verzadigd is' (p. 65). En: 'Wanneer een categorie eenmaal verzadigd is, kan men niets anders doen dan overgaan op nieuwe groepen om gegevens te verzamelen over andere categorieën en om te proberen vervolgens ook deze nieuwe categorieën te verzadigen' (p. 65).

Voor de ontwikkeling van de theorie bevelen de auteurs vervolgens een bijzondere methode aan: die van de 'voortdurende vergelijking bij kwalitatieve analyse'. Als men in het oog houdt, dat zij ervan uitgaan, dat die theorie zich als het ware vanzelf uit gecodeerde gegevens moet ontwikkelen, spreken de volgende citaten die de vier fasen van de methode aangeven, vanzelf.

'Als men een gebeurtenis in een bepaalde categorie codeert, vergelijk deze dan met voorgaande gebeurtenissen in dezelfde of andere groepen die in dezelfde categorie gecodeerd zijn' (p. 102).

'Maar als het coderen vordert, verschuift het vergelijken van gebeurtenissen met elkaar naar het vergelijken van gebeurtenis (sic) met kenmerken van de categorie die voortgekomen is uit eerdere vergelijking van gebeurtenissen' (p. 104). 'Bij de ontwikkeling van theorie leiden verschillende kenmerken van de methode van voortdurende vergelijking tot beperking van het onderzoek; als dat niet zo was, zou men een immense taak moeten vervullen. De beperkingen bevinden zich op twee niveau's: de theorie en de categorieën. Op de eerste plaats neemt de theorie vaste vorm aan, in die zin dat belangrijke wijzigingen steeds minder plaatsvinden als de onderzoeker volgende gebeurtenissen binnen een categorie vergelijkt met de kenmerken van die categorie. (...) en tot slot het belangrijkste: reductie. 'Met reductie bedoelen we dat de onderzoeker fundamentele regelmatigheden kan ontdekken in de oorspronkelijke reeks categorieën of kenmerken, en dan een theorie kan formuleren met een kleinere reeks sterk geabstraheerde begrippen, hetgeen zijn terminologie en tekst beperkt' (p. 106). Tenslotte: 'Wanneer de onderzoeker ervan overtuigd is dat zijn analytisch kader een systematische inhoudelijke theorie vormt, dat het een redelijk nauwkeurige stellingname is omtrent datgene wat bestudeerd is en dat het is weergegeven in een vorm die anderen die hetzelfde terrein betreden kunnen gebruiken — dan kan hij zijn resultaten in het volste vertrouwen publiceren' (p. 109). Dit alles brengt ons natuurlijk niet zoveel verder in het begrijpen van het proces van theorievorming, laat staan dat het als een handleiding of methode daartoe te

gebruiken zou zijn. Wel is het symptomatisch voor het op ondoorzichtige wijze manipuleren met onduidelijke begrippen, de oppervlakkigheid waarmee om de vele grote en moeilijke vraagstukken op dit terrein wordt heengelopen en, in het algemeen, een irritante onderschatting van kennis en intelligentie van de lezer, waarvan de heren *Glaser* en *Strauss* blijk geven. Daarbij is het boek geschreven in een stijl die ik niet anders dan 'kinderachtig' kan noemen en waarvan in het bovenaangehaalde ook al enige voorbeelden te vinden zijn. Voor bijzondere frappante staaltjes zie men nog de pp. 30, 35-6, 44, 51, 71, 74, 167-18 en 171.

Het is treurig te bedenken, dat zulke 'methodologie' nog een schijn van rechtvaardiging kan verschaffen voor het typisch ondoordachte en willekeurige 'feiten' — verzamelen dat zoveel sociaal-wetenschappelijk 'onderzoek' (nog) kenmerkt; treurig ook als men bedenkt, dat er voor zo'n werk ook vele bomen moesten worden geveld.

J. K. De Vree

H. N. Boon, **Afscheidsaudiëntie: Tien Studies uit de Diplomatieke Praktijk**. Rotterdam (Ad. Donker) 1976, -303 blz. f 45,—.

Het vele dat de laatste jaren over de Nederlandse buitenlandse politiek is geschreven, is voor het merendeel afkomstig uit de kritische hoek: van politici, parlementsleden, journalisten, leden van actiegroepen etc. Het apparaat, het 'establishment', tot welk veel van deze kritische opmerkingen gericht waren, laat zelden iets van zich horen bij wijze van reactie. Het lijdt in stilte of koestert zich in het besef van zijn hogere gelijk. Het nieuwe boek van Dr. Boon, o.a. oud-Secretaris-Generaal van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, oud-permanent vertegenwoordiger van Nederland bij de NAVO en oud-ambassadeur in Rome, is een eerste voorbeeld van een reactie van een vertegenwoordiger van het 'establishment'. Hij laat er weinig twijfel over bestaan dat hij uiterst sceptisch staat tegen al die nieuwlichterij voornamelijk uit linkse kringen, die erop gericht is Nederland een meer actieve (of activistische?) buitenlandse politiek te doen voeren. Wat dat betreft verschilt Dr. Boon wel enigszins van wat gebruikelijk is in de buitenlandse dienst. Het is op zijn zachtst gezegd hoogst ongebruikelijk dat een ambassadeur, zo kort na zijn pensionering (medio 1976) reeds zijn licht laat schijnen over de buitenlandse politiek van een regering die hij zo kort geleden nog in het buitenland vertegenwoordigde:

In het onderstaande zal worden getracht na te gaan hoe het buitenland heeft gereageerd op de gevoerde Nederlandse politiek sinds het optreden van de regering Den Uyl. Is Nederland's internationale positie dientengevolge verstevigd of is zij zwakker geworden? Heeft Nederland aan invloed ingeboet of wordt er juist meer naar ons geluisterd? Bevinden wij ons in het vertrouwde gezelschap van de westerlijke wereld, waarmee wij ons sinds 1945 duidelijk verbonden hebben gevoeld, of zijn wij daarin een soort buitenbeentje geworden? (p. 255).

Het heeft bepaald iets verfrissends een oud-ambassadeur op deze manier zo expliciet de politieke koe bij de horens te zien vatten. Voor de aanhangers van het kabinet-Den Uyl moge het jammer zijn dat hij zo weinig waardering kan opbrengen voor de buitenlandse politieke uitgangspunten van Keerpunt 1972. Belangrijker is dat de regering op niveau à faire wordt genomen en dat de uitgangspunten van het beleid worden belicht.

Soms slaat de schrijver wel een beetje door in zijn afkeer van socialistische politiek, zoals wanneer hij over Den Uyl schrijft:

Het is belangrijk dat een figuur als de minister-president, die afkomstig is uit een christelijk milieu, nu hij zijn geloof heeft verloren een onweerstaanbare drang in zich voelt om te getuigen over de nieuwe heilsleer die in het keerpuntprogramma is neergelegd (p. 259).

Terecht kapittelt hij de minister-president echter, als deze in een rede over Chili (en later in Jeruzalem) een subtiel onderscheid meent te kunnen maken tussen zijn optreden als eenvoudig lid van de Partij van de Arbeid en als minister-president. Dit onderscheid noemt Boon een 'drogrede': 'want bij een zogenaamd optreden als 'eenvoudig partijlid' is toch zonneklaar dat niemand voor zijn beweringen enige belangstelling zou hebben als de betrokkene behalve partijlid niet ook verantwoordelijk minister in het kabinet was'.

De meest controversiële teksten moge men in het eerste en laatste hoofdstuk van het boek vinden ('Democratie en Diplomatie' en 'Keerpunt of Kruistocht'). Het best is de schrijver echter op dreef in de andere acht hoofdstukken, waar hij kan putten uit zijn rijke ervaring als diplomaat ('Diplomatie en Bedrijfsleven', 'Diplomatie en Pers', 'Diplomatie Heden en Morgen', 'Diplomatieke Ethiek', 'Normen van Ambtelijk Geweten', 'Intellectuelen in Internationale Organisaties', 'Grenzen van Internationale Politieke Samenwerking' en 'Beleidsbepaling en Uitvoering'). Het zijn geen diepgravende wetenschappelijke studies geworden, maar duidelijk studies ontleend aan de diplomatieke praktijk.

Men hoeft het niet met Dr. Boon eens te zijn, om toch te kunnen profiteren van zijn kennis en ervaring.

Als zodanig zullen wij ook zeker door diegenen die van plan zijn zich beroepsmatig aan de diplomatieke praktijk te gaan wijden, met vrucht worden gelezen.

P. R. Baehr

George Lenczowski (ed.), *Political Elites in the Middle East*, Washington, D. C. (American Enterprise Institute for Public Policy Research) 1975, 227 p., \$ 3,50 (paperback).

De doelstelling van het hier besproken boek van Lenczowski luidt 'het beschrijven en analyseren van de politieke elites in zeven landen van het Midden Oosten, n.l. Iran, Turkije, Egypte, Syrië, Irak, Libanon en Israël'. De keuze van deze landen is gebaseerd op twee criteria, aldus luidt de inleiding: '(1) the process of change characteristic of all seven countries in question, and (2) the availability of data permitting more than merely impressionistic studies' (p. 1). Het eerste (nogal vage) criterium wordt in Lenczowski's inleidende hoofdstuk getiteld *Some Reflections on the Study of Elites* niet nader uiteengezet. Zoals uit de latere hoofdstukken blijkt, heeft dit 'veranderingsproces' o.m. betrekking op sociaal-economische en politieke veranderingen die zich in de betrokken staten hebben voorgedaan.

Ook andere staten van het Midden Oosten, zoals bijvoorbeeld Saoedi-Arabië, zouden zich volgens de bovengenoemde twee criteria uitstekend voor analyses van de politieke elites lenen, maar het samenstellen van 'volledige' readers stuit in de praktijk nu eenmaal op grote problemen.

In zijn inleiding laat Lenczowski in het kort enkele aspecten van bekende elitetheo-

rieën (Mosca, Pareto, etc.) de revue passeren. Speciale aandacht vestigt hij op het specifieke geval van de 'organisatorische elite', die vooral in totalitaire, dictatoriale of één-partij-systemen een belangrijke rol kan spelen, en waarvan de leden zich van hun politieke rivalen onderscheiden door een grotere organisatorische kundigheid: 'Obviously, greater organizational skill in one group denotes a certain type of superiority over rival groups. The point here is that, in some cases, this may be the only advantage that the new elite had over its competitors: on other counts — qualitative culture, education, experience, honesty, public spirit — it may be inferior to them' (p. 5). Duidelijke voorbeelden van 'organisatorische elites' vormen de politieke machthebbers van Syrië en Irak. In de hoofdstukken over deze beide landen wordt dit aspect echter niet duidelijk naar voren gehaald.

In tegenstelling tot het in de inleiding gestelde, voldoen niet alle bijdragen aan het tweede criterium. Het hoofdstuk van Gordon H. Torrey over Syrië is voor wat betreft de politieke elites die na 1963 de macht in handen hadden wel degelijk impressionistisch te noemen, en steekt zowel qua lengte (11 p.) als inhoud povertjes af bij de bijdragen van de schrijvers over de andere behandelde staten. Dit zijn: James A. Bill over Iran (24 p.), Frederick W. Frey over Turkije (42 p.), Robert Springborg over Egypte (25 p.), Phebe A. Marr over Irak (41 p.), Emanuel Gutmann en Jacob M. Landau over Israël (37 p.) en Iliya F. Harik over Libanon (20 p.). De meeste hoofdstukken bieden (veelal nog niet eerder zo uitgebreid gepubliceerde) statistische gegevens over achtergronden van de politieke elites, al naar gelang deze in de diverse behandelde staten door de betrokken schrijvers van belang worden geacht: opleiding, beroep, leeftijd, sociaal-economische, religieuze en ethnische achtergronden, lidmaatschap van politieke partijen, enz. Voor wat betreft het verschaffen van statistisch materiaal, springen de hoofdstukken over Iran, Irak en Israël duidelijk naar voren. In Springborg's hoofdstuk over Egypte treft men geen statistische gegevens aan. Springborg argumenteert dat het weinig zou opleveren indien men de Egyptische politieke elite volgens rigide categorieën zou willen definiëren: 'There are no geographically distinctive areas, no cohesive ethnic groups, and no elite schools which contribute a disproportionate and identifiable share of Egypt's top decision makers. . . . The elite is at once homogeneous in that it is not factionalized along ethnic, religious, linguistic or other categorical lines, and heterogeneous in that it lacks a cohesive political ideology and a shared dedication of purpose. Precisely because the elite is an undifferentiated lump that lacks any leavening agents, it is honeycombed with constantly shifting cliques and factions. . . . Cutting through the elite are clientage networks that provide the chains of command through which Egypt is ruled' (p. 91).

Dat ook ten aanzien van de Egyptische politieke elite een statistische analyse van bepaalde achtergronden van leden van politieke machtsinstellingen wel degelijk vruchten kan afwerpen, wordt aangetoond door bijvoorbeeld Shahrough Akhavi, in zijn hoofdstuk 'Egypt: Neo-Patrimonial Elite', dat is opgenomen in een andere studiebundel over politieke elites in het Midden Oosten, geredigeerd door Frank Tachau, en getiteld: *Political Elites and Political Development in the Middle East* (Schenkman Publishing Company, 1975, Cambridge, Mass.). Akhavi levert vooral statistisch materiaal over de verhouding tussen militairen en civielen in machtsinstellingen, en over achtergronden als beroep en opleiding.

Hoewel Springborg niet met een duidelijke omschrijving van de politieke elite zelf komt, geeft hij wel een diepgaande en verhelderende beschrijving van het systeem van politieke cliëntèle, dat volgens hem bepalend is voor de machtsverhoudingen